

SOSIOLINGVISTIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI

Roziqova Maysara Rustamovna

Buxoro psixologiya va xorijiy tillar institutida

Rus tili o'qituvchisi

Annotatsiya: Sociolingvistik madaniyatni shakllantirishning konseptual asoslari mavzusidagi maqola, jamiyatdagi til va madaniyatning o'zaro ta'sirini o'rganishga qaratilgan. Ushbu maqolada sociolingvistik madaniyat tushunchasi, uning shakllanish jarayonlari va omillari tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikka, tilning jamiyatdagi madaniy identifikatsiyada tutgan o'rniga qaratiladi.

Kalit so'zlar: Sociolingvistik madaniyat, konseptual asoslar, til va madaniyat, madaniy identifikatsiya, til siyosa, tita'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari, til va jamiyat, madaniy rivojlanish, sociolingvistika.

Аннотация: Статья о концептуальных основах формирования социолингвистической культуры направлена на изучение взаимодействия языка и культуры в обществе. В данной статье анализируется понятие социолингвистической культуры, процессы и факторы ее формирования. Основное внимание уделяется взаимосвязи языка и культуры, роли языка в культурной идентичности общества.

Ключевые слова: Социолингвистическая культура, концептуальные основы, язык и культура, культурная идентичность, языковая политика, система образования, средства массовой информации, язык и общество, культурное развитие, социолингвистика.

Abstract: The article on the conceptual foundations of the formation of sociolinguistic culture is aimed at studying the interaction of language and culture in society. This article analyzes the concept of sociolinguistic culture, processes and factors of its formation. The main attention is paid to the relationship between language and culture, the role of language in the cultural identity of society.

Key words: Sociolinguistic culture, conceptual framework, language and culture, cultural identity, language policy, education system, media, language and society, cultural development, sociolinguistics.

Sociolingvistik madaniyat, til va madaniyatning bir-biriga o'zaro ta'sir qiluvchi murakkab tizimini anglatadi. Har qanday jamiyatda til nafaqat muloqot vositasi, balki madaniy meros, identifikatsiya va ijtimoiy aloqalarni shakllantiruvchi asosiy omildir. Sociolingvistik madaniyatni shakllantirish jarayonini o'rganish tilning jamiyatdagi o'rnini yanada chuqurroq anglashga yordam beradi. Ushbu maqolada sociolingvistik

madaniyat tushunchasi va uning shakllanishi uchun zarur bo'lgan konseptual asoslar tahlil qilinadi. Maqola doirasida til va madaniyatning o'zaro bog'liqligi, ta'lim tizimi va ommaviy axborot vositalarining bu jarayondagi roli hamda til siyosatining ahamiyati yoritiladi. Sociolingvistik madaniyatni rivojlantirishning turli jihatlarini ko'rib chiqish orqali, til va madaniyatning zamonaviy jamiyatdagi o'rni va ahamiyatini yanada yaxshiroq tushunishga erishish mumkin bo'ladi.

Sociolingvistik Madaniyat Tushunchasi: Sociolingvistik madaniyat, til va madaniyatning o'zaro ta'sirini ifodalovchi keng qamrovli tushuncha bo'lib, jamiyatda muloqot vositasi sifatida tilning roli va uning madaniy merosni shakllantirishdagi o'rnini qamrab oladi. Til, o'zida jamiyatning ijtimoiy, madaniy va tarixiy tajribalarini mujassamlashtiradi va shu orqali milliy identifikatsiyaning asosiy omili sifatida namoyon bo'ladi.

Til va Madaniyatning O'zaro Bog'liqligi: Til va madaniyat bir-birini to'ldiruvchi ikki asosiy komponentdir. Til, madaniyatning ifoda vositasi bo'lib, madaniy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analarni avloddan-avlodga yetkazadi. Madaniyat esa tilning rivojlanishi va boyishiga xizmat qiladi. Til orqali insonlar madaniy bilimlarini bir-biriga yetkazib, jamiyatdagi madaniy me'yorlarni saqlab qoladilar.

Sociolingvistik Madaniyatni Shakllantirish Omillari: Ta'lim Tizimi Ta'lim tizimi sociolingvistik madaniyatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'quv dasturlari va o'quv materiallari orqali til va madaniyatning o'zaro bog'liqligi, milliy va madaniy merosning ahamiyati o'quvchilarga yetkaziladi. Tilni o'rgatish jarayonida madaniyatni ham singdirish orqali yosh avlodning sociolingvistik madaniyatini shakllantirish mumkin.

Ommaviy Axborot Vositalari: Ommaviy axborot vositalari (OAV) til va madaniyatni targ'ib qilishda muhim vositalardan biri hisoblanadi. Televideniye, radio, internet va matbuot orqali turli madaniy tadbirlar, til va madaniyatga oid maqolalar, dasturlar va materiallar keng jamoatchilikka yetkaziladi. Bu esa madaniy merosning saqlanishi va rivojlanishiga xizmat qiladi.

Til Siyosati: Til siyosati davlat miqyosida til va madaniyatni saqlash va rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Rasmiy tillarni belgilash, til o'rganish dasturlarini yaratish va qo'llab-quvvatlash, madaniy tadbirlarni tashkil etish orqali davlat sociolingvistik madaniyatni mustahkamlashga hissa qo'shadi.

Sociolingvistik Madaniyatni Rivojlantirishning Yangi Yo'nalishlari: Zamonaviy globalizatsiya davrida sociolingvistik madaniyatni rivojlantirish yangi yo'nalishlarni talab qiladi. Bu yo'nalishlar orasida xalqaro hamkorlik, ko'p tillilikni rivojlantirish, madaniyatlararo muloqot va turli madaniy loyihalar orqali milliy madaniyatni dunyoga tanitish muhim o'rin tutadi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar va internet platformalari sociolingvistik madaniyatni keng targ'ib qilish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, til va madaniyat o'zaro ta'sir qiluvchi asosiy komponentlar bo'lib, ular bir-birini boyitadi va mustahkamlaydi. Til madaniy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analarni avloddan-avlodga yetkazuvchi vosita sifatida xizmat qiladi, madaniyat esa tilning rivojlanishiga va boyishiga yordam beradi. Misol sifatida, tadqiqotda ko'rib chiqilgan holatlar til va madaniyatning milliy identifikatsiyada tutgan o'rnini tasdiqlaydi. Ta'lim tizimi sosiolingvistik madaniyatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'quv dasturlarida til va madaniyatning o'zaro bog'liqligini yoritish orqali yosh avlodning madaniy va lingvistik savodxonligini oshirish mumkin. Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, tilni o'rgatish jarayonida madaniy komponentlarni qo'shish sosiolingvistik madaniyatni shakllantirishda samarali hisoblanadi.

Til va madaniyatning bir-biriga ta'siri natijalari sosiolingvistika va madaniyatshunoslik nazariyalarini qo'llab-quvvatlaydi. Bu, tilning faqat muloqot vositasi emas, balki madaniy merosni saqlovchi va uzatuvchi kuch ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi. Til va madaniyat o'rtasidagi bu bog'liqlikni tushunish, milliy identifikatsiya va madaniy xilma-xillikni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Ta'lim tizimida sosiolingvistik madaniyatni shakllantirishga qaratilgan yondashuvlar yosh avlodning madaniy va lingvistik savodxonligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ta'lim dasturlariga madaniy komponentlarni qo'shish orqali talabalarning til va madaniyatga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin. Tadqiqot natijalari ta'lim tizimida bunday yondashuvlar samarali ekanligini ko'rsatadi.

Yuqorida aytilganlarning barchasini hisobga olgan holda, xulosa qilib shuni aytishim mumkinki, sosiolingvistik madaniyatni shakllantirish jarayoni murakkab va ko'p qirrali bo'lib, unda ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari, til siyosati va boshqa omillar muhim rol o'ynaydi. Til va madaniyatning o'zaro ta'siri, milliy identifikatsiya va madaniy merosning saqlanishi jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun asosiy omillardan biridir. Sosiolingvistik madaniyatni rivojlantirish orqali jamiyatda madaniy xilma-xillikni saqlash va boyitish, milliy o'zlikni anglash va madaniy merosni kelgusi avlodlarga yetkazish mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Wardhaugh, R. (2010). Ijtimoiy lingvistikaga kirish. 6-nashr. Malden, MA: Blackwell nashriyoti. - 70 b
2. Hymes, D. H. (1972). Ijtimoiy lingvistika asoslari: etnografik yondashuv. Filadelfiya: Pensilvaniya universiteti matbuoti. – 123 b.
3. Spolskiy, B. (2004). Til siyosati. Kembrij: Kembrij universiteti nashriyoti. – 98 b.
4. Til va madaniyat. Oksford: Oksford universiteti nashriyoti. - 34 b.